

Et Blad af Lunde Sogns Historie Fyns Tidende 24. Oktober 1938

GAMLE MINDER

Af Lars Hansen, Anderup.

Barneminder rækker langt. Jeg forsøger her at gengive nogle fra mit Fødesogn:

*Lunde Kirke. Interiør.
Foto fra "Historisk Sognekort".*

Vester Lunde: Den prægtige gamle Kirke med den vidunderlig smukke Altertavle, Kirkegaarden med sine smukke Mindestøtter hvis Indskrifter fortæller om henfarne Slægters Liv og Virke, den gamle Bindingsværks Skolebygning, hvor vi sang Morgensangen "Nu titte til hinanden de favre Blomster smaa", Præstegaarden med sin store, skyggefulde Have, den gamle Degnebolig med de tykke Mure, Blomsterbede foran og den lille, velholdte Frugthave, den gamle Vandmølle ved den rislende Aa, de mange Gaarde og Huse, alle med velholdte Bindingsværks-Bygninger med Tag af Straa, Gadekæret, hvor Gæs og Ænder boltrede sig i Vandet, En Landsbyidyl i svundne Dage.

*Ove Malling Hofman (Bang).
Sognepræst i Lunde 1844-1864.
Foto fra "Historisk Sognekort".*

Sognepræst O.M. H o f m a n B a n g var i nogle og tyve Aar Menighedens tro Tjener. Den gamle Degn og Kirkesanger, O l e H e i d e n, som overtog Embedet efter sin Fader, virkede i denne Gerning indtil sin Død. Baade Præsten og Degnen var jævne Mennesker, og jeg husker, at til Hverdagsbrug var deres Fodtøj blanktpudsede Lædertræsko.

Bødker J e n s H a n s e n var i mange Aar Ringer og Graver ved Kirken, en Gerning han varetog med stor Interesse.

Gaardejer Jesper R a s m u s s e n var gennem en lang Aarrække Sognefoged og Lægdsmand. Han styrede Sognets Sager paa en særdeles smuk og forstaaende Maade.

*Præstegaarden.
Foto fra "Historisk Sognekort".*

Ude ved Bygrænsen laa i smukke Omgivelser den gamle Vandmølle. Her var altid travl Virksomhed, som hen imod Jul blev til Døgndrift. Flormelet til Julebagningen, Grynene til Prosekagen og Perlegrynene til Sødsuppen skulde være færdige, naar de mange Mølle-gæster kom for at afhente hver sine Mølleposer. Den gamle Møller, Niels Frederik Hansen, havde stor Interesse for sin Egns Fortid, og i to store Glasskabe opbevarede han smukke Samlinger af Flintkiler og velbevarede Hamre af Kampesten, som altsammen var fundet i nærmeste Omegn.

Lunde Mølle. Forreste mølledam.

Ved Bredden af „forreste Mølledam" voksede høje Siv, som af kyndige Mænd blev benyttet til at lave "Stavpuder" af – noget af Datidens Seletøj, som blev anvendt, naar Hestene arbejdede i Marken.

„Bageste Mølledam" var i Vinterens Frostvejr en blank Isflade, hvor Omegnens Drengene havde mange fornøjelige Timer, Om Foraaret blev Vandet her lukket ud, og i Løbet af Sommeren blev denne Plads til en smuk Eng med frodigt Græs. Der voksede her ogsaa „Stargræs". Af dette blev der „stryget Simer", som anvendtes til at sy Straataget fast med, og ligeledes til Hynder til den Tids „Lænestole".

I Landsbyens Smedie svang Per Smed sin Hammer. Gaardmændene leverede selv Kul og Jern til deres Smedearbejde, og naar Hestene skulde have ny Sko, mødte Forkarlen i Gaarden, og med den store Forhammer hjalp han til med at trække brugte Hestesko ud til „Sønstene", hvoraf der blev smedet Hesteskosøm, og naar Hestene saa skulde have ny Sko, holdt Karlen Hestens Ben op, mens Smeden lagde Skoene under. Som Betaling for sit Arbejde fik Smeden et bestemt Kvantum Korn af sine Kunder. Den Dag, dette leveredes, var der „Smedegilde".

I et lille Hus ved "Mosegyden" boede i Midten af forrige Aarhundrede en Musiker, som gik under Navnet "Gamle Lunde". Det fortælles, at han i Forening med Gaardejer Mads Madsen, som ogsaa

var Musiker, komponerede flere af Datidens Dansestykker, bl.a. „Mads Madsens Vals".

Foruden Præstegaarden og Møllegaarden laa der i Byen otte Bøndergaarde og elleve Huse. Til nogle af Husene hørte en Jordlod paa et Par Tdr. Land, som laa langt borte ved „Husmandsgyden" ude ved Lumby Strand. Ved „Augangsgyden" laa to Udflyttergaarde. I den ene af disse, „Christinesholm", tilbragte den fynske Forfatter, Hans P. Lunde, sin Barndom og første Ungdom. Nogle af hans Fortællinger er præget af Indtryk modtaget i denne Egn.

Østerlund 1898. Den ny, grundmurede gård med rødstens stuehus blev opført 1907. Adressen er Lunde Bygade 58.

Ø s t e r L u n d e: Smukke, velholdte Bygninger. Nydelige Prydhaver. Store, gamle Frugthaver, hvor „Melfaræblet". og den ægte Gravensten indtager en fremragende Plads. Om Haverne var ud imod Bygaden rejst solide Stengærder med smukt klippede Hække af Ligustrum, Et Gadekær i Midten af Byen var om Sommeren det Sted, hvor Drengene ved Aftenstid tog sig et Bad. I denne By har tidligere Tidens Slægtled haft Øje for Læplantning. I „Stensgyden" var Markerne omgivet af høje Popler og knudrede Hovedpile. Og i Lunde Moser var høje, levende Hegn med godt Materiale til Riskoste. Foruden det almindelige Agerland, som hørte til hver Gaard, var der desuden en Række af Smaalodder,

„Fortaaerne“, som grænsede ud til „Skylsbækrenden“

Smedien, hvor den gantle "Østerlundesmed" residerede, var tillige Byens Stævne, hvor Mændene samledes, naar Byhornets Toner lød. Og i Smedien opbevaredes "Bysens Kæp".

Den gamle Smed var en Mester i at „binde Vogne“, d.v.s. beslaa disse med Jern. Naar et saadant Arbejde var tilendebragt, blev der hos vedkommende Gaardmand holdt et „Bindegilde“, hvor Smed og Hjulmand var Hædersgæster.

Paa et Højdedrag i „den lille Mosegyde“ samledes Ungdommen hver Sankt Hansaften og tændte Sankt Hansblusset, som da lyste viden om. I Byen laa tolv Gaarde og seks Huse. Nogle af Husene havde et Tilliggende paa et Par Tønder Land, som var Udmarksjord.

En af Nordfyns smukkeste bindingsværks-gårde, Fremmelev 10, gik tabt i en brand i høst 1992.

F r e m m e l e v B y : Ogsaa denne By var præget af god, gammeldags Hygge, de smukt hvidkalkede Vægge med brunrøde Stolper og Gadeporte, der havde samme Farve som Stolperne, gav Bygningerne med de hvidkalkede Skorstenspiber et smukt og landligt Præg.

Ved Siden af "Jeppesgyden" laa en Kilde, som i tørre Somre altid kunde forsyne Byen med det fornødne Vand til Kreaturerne.

Her laa ogsaa den store gamle Kæmpehøj med sin vægtige Overligger af Kampsten,

og videre fremme paa "Aase Banke" var anbragt Generalstabsmærket, som markerede Stedets Højde over Havet.

Ved „Langebjerg“ var den Plads, hvor der hentes det fineste Gulvsand, som benyttedes til at strø paa Stuernes Murstensgulv.

En Række Smaalodder, "Korseng", som grænsede op til "Hesteeng" under Nislevgaard, havde hver Gaardmand sin Part i.

Ved Byens store Gadekær laa Smedien. Smeden, K r i s t i a n P e d e r s e n, var tillige Musiker, ligesom han drev et lille Jordbrug.

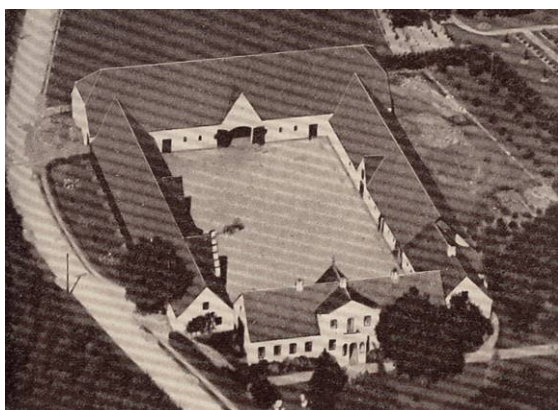
I Byen laa ni Gaarde og fire Huse. Desuden Udflyttergarden "Esmosegaard" og nogle Huse ved "Korseng" og ved "Langebjerg".

Forannævnte tre Byer. havde været Fæstegods under Nislevgaard, som tilhørte Stamhuset Ravnholt.

T a a s t r u p B y med sine fire Gaarde og den gamle Landsbysmedie ved Aaløbet, som fører fra Serup Moser ud til Lunde Mølle, ligger, omend noget afsides, dog ved alfar Vej. For gennem denne By kørte Gaardmændene fra Skamby Sogn, naar de skulde til Odense med deres Avl af Korn. Foruden Agerbruget havde Taastrupmændene en god Indtægt af deres Tørvemoser, baade til eget Brug og ved Salg af Tørv til Omegnens Beboere. Paa en af Gaardenes Jord laa et Teglværk. Herfra leveredes de Mursten, som blev anvendt ved Opførelsen af de første høje Tærskelader, som blev bygget i Sognet. Den gamle Taastrupsmed, Henrik Rasmussen, var bekendt for sine udmærkede Spader.

I Taastrup boede Gaardejer Hans Jensen, som var stærkt politisk interesseret og sluttede sig til "Bondevennerne". Han havde i sin Tid virket stærkt for Fæstes Overgang til Selvejendom.

*Rosendal i Beldringe.
Kopi efter "Større danske Landbrug" 1930.*

Beldringe By: Her ligger Proprietærgaarden "Rosendal", Denne smukke Gaard blev opført af Poul Kr. Poulsen, som var Formand for Sogneforstanderskabet. Efter et Ejerskifte købtes Gaarden af en sjællandsk Skolelærer, den senere kendte Agrarpolitiker Andersen-Rosendal, som gennem en lang Aarrække drev Ejendommen. Gaardejer Ole Jakobsen ejede foruden sin Gaard tillige Allesø Kirke i Allesø Sogn. Ved Gadekæret laa Amtets Distriktsjordemoderbolig. Skomager K r a g, som foruden sin Skomagerforretning tillige havde et mindre Garveri, hvorved han indvandt det Læder, han benyttede, var en af den Tids største Landhaandværkere. Foruden Proprietærgaarden "Rosendal" var der fire Bøndergaarde og tre Huse, deraf de to med et Jordtilliggende. Endvidere nogle Udflyttere af Huse med en Jordlod, som laa bekvemt tor Bygningerne.

Taastrup og Beldringe var i sin Tid Fæstegods under Baroniet "Dallund" i Sønderø Sogn.

Det er kendeligt, at der ved Udskiftningen af Jorderne i Lunde Sogn er taget skønsomt Hensyn til Fordelingen af naturlige Hjælpekilder. Saaledes var der til Gaardene i Vester Lunde og i Øster Lunde tillagt hver Gaard en Skovlod i „Dalskov" ved „Hedager". Og Gaardene i Beldringe

fik hver en Skovlod i den nærliggende "Rubskov".

I Taastrup fik hver Gaard en god Tørvelod i Taastrup Mose. Og til Gaardene i Fremmelev blev til hver en Englod ude ved Lumby Strand.

Erhvervsforholdene i Lunde Sogn var sunde og gode. Gaardmændene drev deres Jorder godt, Afgrøderne var rene som Følge af den omhyggelige Behandling, som Brakmarken fik. Der var ingen Mangel paa Arbejdskraft, da der altid var et godt Forhold mellem Husbond, Madmoder og Tyendet. Hver Gaardmand havde sin Husmand at pløje for.

*Skrællepløjning i Fremmelev.
Ploven er en dansk ramme-dobbeltplov.*

Samarbejdet var godt, og Arbejdet paa Høstageren gik med Liv og Lyst. Og ved Høstgildet, som blev holdt Mikkels Aften, var Stemningen festlig. Indtægterne hidrørte fra Salg af Korn og Rajgræsfrø, nogle Fjerdinger Smør, som var samlet i Løbet af Sommeren, en Plag, som solgtes ved Sankt Knuds Marked, og nogle slagtede Gæs, der solgtes til Mortensdag og ved Jul. Udgifterne søgte man at holde indenfor bestemte Grænser ved „Selvforsyning", uden at dette dog gik ud over det daglige Velvære. Der avledes Kogearter ved hver Gaard og ved flere Huse var der en Humlehave. Og i Kælderen var der altid en eller to Tønder med godt hjemmebrygget Øl og ligeledes

en velfyldt Saltbalje med Indslagning af Svin og Lam. Paa Toften dyrkedes Hør og Hamp. Hørren tog Husmoderen, voksne Døtre og Tjenestepigen sig af, indtil den som det fineste Garn kunde sendes til Væveren. Og af Hampen forstod Gaardmanden og hans Folk at fremstille solidt Reb.

Husmændene, baade de, som havde en lille Jordlod, og de i de jordløse Huse, var aldrig arbejdsløse, Om Sommeren var der noget Tækkearbejde og Tørveskær i Moser. Og om Vinteren naar Frosten bandt Jorden, og Tærskearbejdet var afsluttet, tog de fat i Stenhammeren og "forvandlede de haarde Sten til Brød".

Der var god Hjælpsomhed mellem den Tids Mennesker. Gaardmandskonerne var gavmilde overfor Smaakaars folk, og naar den jordløse Husmand skulde have et nyt Stykke Tag lagt op paa Huset, gav Gaardmanden sit Bidrag dertil ved en eller to Kærver Langhalm.

I Tider, hvor Kornpriserne var høje, fik Smaakaarsfolk en Adgang til hos Gaardmændene at hente gratis nogle Skæpper Brødkorn. Datidens Aviser indeholder adskillige Taksigelser fra Modtagerne af dette Korn.

Lars Hansen, Anderup

*Tåstrup Smedje blev i 1931 flyttet til Hjemstavngården i Gummerup.
Foto Margit Egdal.*

Lunde Skole. Kopi efter stereoskopfoto.

Teksten er digitaliseret af Margit Egdal 4.1.09. Fotos og tekster til fotos er indsat af samme.